

Sportski turizam Istre

Siljan, Karla

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:397155>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-03**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Odjel za interdisciplinarne, talijanske i kulturološke studije

KARLA SILJAN

SPORTSKI TURIZAM ISTRE

Završni rad

Pula, siječanj 2018.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Odjel za interdisciplinarne, talijanske i kulturološke studije

KARLA SILJAN

SPORTSKI TURIZAM ISTRE

Završni rad

JMBAG: 2904994365030, izvanredni student

Studijski smjer: Preddiplomski sveučilišni studij Kultura i turizam

Predmet: Selektivni oblici turizma

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Ekonomija

Znanstvena grana: Trgovina i turizam

Mentor: doc. dr. sc. Aljoša Vitasović

Pula, siječanj, 2018.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Karla Siljan, kandidat za prvostupnicu Kulture i turizma ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, siječanj, 2018. godine

IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, Karla Siljan dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom "Sportski turizam Istre" koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištene autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, siječanj, 2018. godine

Potpis

Sadržaj

UVOD	1
1. OSNOVNE ZNAČAJKE TURIZMA.....	2
1.1. Definiranje turizma	2
1.2. Karakteristike suvremenog turizma	3
1.2.1. Ekonomske funkcije turizma	3
1.2.2. Društvene funkcije turizma	3
1.2.3. Negativni utjecaji turizma	4
2. SELEKTIVNI OBLICI TURIZMA.....	5
2.1. Definiranje selektivnih oblika turizma	5
2.2. Osnovna obilježja selektivnih oblika turizma	6
3. SPORTSKI TURIZAM	8
3.1. Definiranje sportskog turizma	9
3.2. Kategorije sportskog turizma	10
3.3. Faktori razvoja turizma i sporta	11
3.4. Funkcije sporta u turizmu	12
3.5. Ekonomski učinci sporta u turizmu.....	13
4. SPORTSKI TURIZAM U ISTRI.....	14
4.1. Elementi razvoja sportskog turizma	16
4.1.1. Prirodno-geografski elementi	16
4.1.2. Smještajni kapaciteti	17
4.1.3. Mjere razvoja sportskog turizma	18
4.2. Sportsko-rekreacijska ponuda.....	19
5. CIKLOTURIZAM	22
5.1. Osnovne karakteristike cikloturizma	23
5.2. Biciklistička infrastruktura u Istri	26
5.3. Razvoj cikloturističke ponude	28
ZAKLJUČAK.....	30
LITERATURA I IZVORI	31
POPIS TABLICA, SHEMA I SLIKA.....	33
SAŽETAK.....	34
ABSTRACT	34

UVOD

Posljednjih desetljeća turizam je postao jedan od najvećih i najvažnijih elemenata međunarodnog gospodarstva. Kao alternativa masovnom turizmu ali i zbog promjene interesa turista, na turističkom tržištu došlo je do promjene u ponudi turističkih proizvoda i usluga s glavnim ciljem zadovoljavanja potreba i individualnih želja turista. Tako su se razvili različiti selektivni oblici turizma među kojima je sportski turizam.

U Istri koja je najrazvijenija turistička regija u Hrvatskoj, sportski turizam ima značajnu ulogu u povećanju kvalitete turističke ponude. Sport i rekreacija kao aktivni oblik odmora predstavljaju najbrže rastući segment turističke potražnje, a ovisno o prirodno-geografskim obilježjima destinacije sportski turizam utječe na produženje turističke sezone.

Cilj završnog rada je prikazati obilježja sportskog turizma Istre te njegovu ulogu u smanjenju sezonskog obilježja turizma i pozicioniranju Istre kao destinacije sporta i sportskih aktivnosti.

Rad započinje definiranjem turizma te obradom njegovih osnovnih karakteristika i negativnih utjecaja koji su utjecali na pojavu selektivnih oblika turizma. Pomakom od masovnog turizma prema individualnim putovanjima dolazi do diversifikacije turističke ponude i razvoja turističkih proizvoda koristeći prednosti resursa turističke destinacije. Tako su nastali različiti selektivni oblici turizma. Sportski turizam je jedan od najbrže rastućih selektivnih oblika turizma, a turizam i sport dva su društveno-ekonomska fenomena međusobno vrlo povezana. Analizom prirodno-geografskih elemenata, postojećih smještajnih kapaciteta te sportsko-rekreacijske ponuda prikazane su razvojne mogućnosti sportskog turizma Istre. Posebno je obrađen cikloturizam kao jedan od turističkih proizvoda s najvećom perspektivom razvoja.

Prilikom pisanja ovog rada korištene su slijedeće metode: metode deskripcije, metoda sinteze i analize podataka iz dostupne literature s područja turizma i sportskog turizma te pretraživanje web stranica.

1. OSNOVNE ZNAČAJKE TURIZMA

Turizam je jedan od najvažnijih elemenata međunarodnog gospodarstva, a mnogi ga smatraju najbrže rastućom gospodarskom granom. Prema podacima Svjetske turističke organizacije (UNWTO) o Međunarodnim turističkim rezultatima za 2016. godinu, turizma je sudjelovao u 10% svjetskog BDP-a, a broj međunarodnih turističkih dolazaka u razdoblju od 1995. do 2016. godine je narastao sa 530 milijuna na 1235 milijuna dolazaka¹. Turizam snažno utječe na gospodarski i društveni razvoj, a prerastao je u društveni fenomen koji utječe na mnoge druge vrijednosti: društvene, kulturne, socijalne, psihološke i dr.

1.1. Definiranje turizma

Turizam je složena djelatnost povezana s velikim brojem različitih ljudskih aktivnosti. Mnoge od tih aktivnosti su vezane direktno ili indirektno za turizam, pa je iz tog razloga, od postanka turizma do danas, objavljen veliki broj definicija turizma.

Definicija turizma W. Hunzikera i K. Krafta iz 1942. godine, fenomen turizma definira kao „skup odnosa i pojava koje proizlaze iz putovanja i boravka posjetitelja nekog mjesta, ako se tim boravkom ne zasniva stalno prebivalište i ako s takvim boravkom nije povezana nikakva njihova gospodarska djelatnost.“² Iz ove definicije je vidljivo da je turizam kompleksna pojava, koja povezuje putovanje ljudi, njihov boravak izvan mjesta stalnog prebivališta i provođenje slobodnog vremena.

Svjetska turistička organizacija (UNWTO) predložila je definiciju turizma koja je prihvaćena u velikom broju zemalja, a glasi: „Turizam uključuje aktivnosti proizašle iz putovanja i boravka osoba izvan njihove uobičajene sredine ne dulje od jedne godine radi odmora, poslovnog putovanja i drugih razloga nevezanih za aktivnosti za koje bi primili ikakvu naknadu na mjestu koje posjećuju.“³

Ova definicija prikazuje pet osnovnih obilježja turizma:

- turizma nema bez kretanja i putovanja ljudi te njihovog boravka u turističkim odredištima,
- putovanja i boravak moraju biti izvan mjesta stalnog boravka i rada,

¹UNWTO *Tourism Highlights 2017 Edition* <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284419029>, (01.11.2017.)

² Pirjavec, B., Kesar, O.,(2002.) *Počela turizma*. Zagreb: Mikrorad, str. 5.

³ Čavlek, N. i suradnici, (2011.) *Turizam - Ekonomske osnove i organizacijski sustav*. Zagreb: Školska knjiga, str. 30.

- boravak u turističkom odredištu je privremen, a putovanje je dvosmjerno te se odvija u određenom vremenskom intervalu, koje nije duže od godine dana,
- razlog turističkog putovanja nikada nije vezan za stalni boravak u turističkom odredištu i/ili zapošljavanje,
- turisti u turističkom odredištu ne privređuju, već troše.

U većini definicija turizma, u osnovu je putovanje zbog zadovoljstva izvan mjesta stalnog boravka s potrošnjom sredstava u turističkom odredištu.

1.2. Karakteristike suvremenog turizma

Turizam je fenomen koji djeluje na brojne društvene i kulturne promjene, a predstavlja značajno mjesto u gospodarskom, kulturnom i političkom razvoju velikog broja zemalja. Važna uloga turizma u gospodarstvu proizlazi iz njegove ekonomske funkcije, a značajne su i neekonomske (društvene) funkcije turizma.

1.2.1. Ekonomske funkcije turizma

Turizam s ekonomskog aspekta djeluje na povećanje dohotka uslijed turističke potrošnje, dovodi do stvaranja novih gospodarskih aktivnosti i otvaranja novih radnih mjesta, utječe na valorizaciju atraktivnih prirodnih resursa i razvoj gospodarski nedovoljno razvijenih područja, povezuje različite proizvodne i uslužne djelatnosti iz različitih područja gospodarstva, te dovodi do povećanja prihoda koje utječe na nacionalno gospodarstvo. Ekonomske funkcije utječu pozitivno na razvoj turizma, a time i na ukupni razvoj turističke destinacije ili regije.

1.2.2. Društvene funkcije turizma

Osim što je složena djelatnost, turizam zadire u mnoge sfere društvenih aktivnosti te iz toga slijede neekonomske ili društvene funkcije turizma. Društvene funkcije turizma zajednički pridonose humanističkim vrijednostima turizma⁴, tako što ljudima pruža nova znanja, spoznaje i doživljaje. Kulturna funkcija doprinosi upoznavanju kulturnih i umjetničkih vrijednosti neke destinacije, a obrazovna funkcija se sastoji od činjenice da svako putovanje utječe na stjecanje novih znanja i spoznaja iz različitih područja ljudskog djelovanja. Zdravstvena i sportsko–

⁴ Ibid., str. 294.

rekreacijska funkcija turizma postaju sve značajnije funkcije suvremenog turizma, jer su motivirane očuvanjem zdravlja ljudi i njihovom rekreacijom. Turizam pridonosi miru i međusobnom razumijevanju te zbližavanju među pripadnicima različitih naroda, pa je u tome njegova politička funkcija. Socijalna funkcija turizma se zasniva na smanjenju socijalnih i klasnih razlika.

1.2.3. Negativni utjecaji turizma

Sve navedene funkcije, predstavljaju prednosti koje proizlaze iz turizma. Ali razvoj suvremenog turizma dovodi i do negativnih utjecaja. Polovinom 20. stoljeća, uslijed ubrzane industrijalizacije, urbanizacije, razvoja prometne infrastrukture i prometnih sredstava, dolazi do društveno-ekonomskih promjena koje su značajno utjecale na razvoj turizma. Povećanjem osobne potrošnje i povećanjem slobodnog vremena, turizam postaje potreba širih društvenih slojeva. Masovnost je postala glavna karakteristika suvremenog turizma, uz izrazito sezonski karakter. Kao posljedica ove dvije karakteristike, pojavili su se štetni utjecaji turizma.

Razvoj turizma i njegovo prerastanje u masovni, dovelo je do prekomjerne izgradnje turističkih kapaciteta, što je utjecalo na devastaciju prostora i uništavanje prirodnih ljepota i krajolika. Uslijed sezonske koncentracije turista u pojedinim destinacijama dolazi do preopterećenja u prostoru, što dovodi do nezadovoljstva lokalnog stanovništva zbog gužvi i buke. Razvoj prometa i povećanje mobilnosti pridonijeli su zagađenju zraka i okoliša uslijed cestovnog i zračnog prometa, te preopterećenosti prometne infrastrukture. Potrošnja vode za turističke svrhe u regijama sa nedostatnim količinama vode može predstavljati ekološki problem⁵, a uslijed velikog broja turista dolazi do zagađenja voda i zagađenja okoliša stvaranjem velikih količina otpada.

Štetni učinci turizma na okoliš i smanjenje atraktivnosti destinacija kao mjesta za odmor, utjecali su na nastajanje novih oblika turizma.

⁵ Müller, H., (2004.) *Turizam i ekologija*. Zagreb: Masmedia str. 137.

2. SELEKTIVNI OBLICI TURIZMA

Prerastanje turizma u masovni često nazivan industrijski turizam, uzrokovalo je nastajanje niza negativnosti, od prostornih, ekoloških do društvenih. Turistička ponuda u mnogim turističkim zemljama je postala jednolična i sve su se više umanjivala pozitivna obilježja turizma⁶. S vremenom se javila potreba za proširenjem turističke ponude i zadovoljavanjem zahtijeva turista, koji su postali obrazovaniji, sa većim primanjima, češće putuju, usmjereni su na određene destinacije. Osim toga njihovi interesi su usmjereni određenim aktivnostima, prirodi i kulturi destinacije.

Sedamdesetih i osamdesetih godina 20. stoljeća, kao suprotnost prevladavajućem masovnom turizmu javljaju se novi oblici turizma. Turizam je proširio svoje djelovanje ili se vezao uz druge sektore pa se javljaju različiti oblici turizma koji nastoje biti kvalitetniji, održivi, ekološki odgovorni, humaniji i prilagođeni određenim turističkim destinacijama⁷. Tako su nastali sportski, nautički, avanturistički, lovni, ribolovni, kongresni, zdravstveni, vjerski, ekoturizam, agroturizam, urbani, kulturni i drugi oblici, a ta segmentacija tržišta poznata je pod nazivom selektivni oblici turizma⁸. Može se reći da u selektivne oblike turizma spadaju one vrste turizama koje su se potvrdile kao segment turističkog tržišta⁹.

2.1. Definiranje selektivnih oblika turizma

Za selektivni turizam koriste se različiti termini: selektivni oblici turizma, specifični oblici turizma, turizam posebnih interesa, turizam niša, tematski turizam ili alternativni turizam.

Napuštanjem koncepta masovnosti, turizam nastoji zadovoljiti posebne interese i zahtjeve turista, a istovremeno se razvijati te zaštititi i očuvati prirodne i kulturne resurse, koji čine njegovu osnovu.

Selektivni oblici turizma podrazumijevaju putovanja koja su uvjetovana ostvarenjem nekog posebnog interesa. Ti posebni interesi su primarni i dominantni motivi koji pokreću turističke potrošače na putovanje u destinaciju koja može zadovoljiti svojom turističkom ponudom. Turistički potrošači su usmjereni ka

⁶ Jadrešić, V., (2010.) *Janusovo lice turizma. Od masovnog do selektivno-održivog turizma*. Zagreb: Plejada, str. 161.

⁷ Ibid., str. 164.

⁸ Jelinčić, D. A., (2009.) *Abeceda kulturnog turizam*. Zagreb: Meandarmedia, str. 22.

⁹ Antunac, I., (1991.) *Selektivne vrste turizma*. Zagreb: Turizam, vol. 39, br. 4., str. 113.

destinacijama sa točno određenom selektivnom ponudom aktivnosti i turističkih proizvoda. Ovisno o sadržaju ponude, selektivne oblike turizma možemo promatrati kao oblike zasnovane na pretežno prirodnim ili kao oblike zasnovane na društvenim resursima¹⁰.

Na prirodnim resursima zasnovani su sportski turizam, avanturistički turizam, nautički turizam, zdravstveni turizam, lovni i ribolovni turizam, agroturizam i drugi oblici.

Među specifične oblike turizma zasnovane na društvenim resursima spadaju kulturni turizam, turizma događanja, kongresni turizam, gastronomski turizam i drugi.

Popis specifičnih vrsta turizma nije konstantan, već se zbog promjena u društvenom životu javljaju novi interesi i motivacije za putovanjem. To dovodi do stvaranja novih oblika turizma, ali postoji mogućnost da neki oblici nestanu¹¹.

Za selektivni turizam se može reći da predstavlja novu kvalitetu turizma koja se prvenstveno temelji na odgovornom ponašanju svih sudionika, na ekološkom, socio-kulturološkom i ekonomskom principu uravnoteženog razvoja, na kvalitetnoj razini usluge, na izvornom identitetu i humanitetu turističke usluge, a pri tome voditi računa uravnoteženom odnosu broja turista i broja lokalnih žitelja na određenom području¹².

Analogni pojam selektivnom turizmu je alternativan turizam, a koji se koristi za označavanje onih oblika turizma kojima sunce i more nisu primarni motiv, već drugi različiti motivi¹³.

2.2. Osnovna obilježja selektivnih oblika turizma

U turizmu se napušta masovnost kako bi se izbjegle sve negativnosti nastale uslijed masovnog turizma, a razvijaju se različite vrste turizma koje se temelje na održivom razvoju, osobnom iskustvu turista, ekologiji, kvaliteti i fleksibilnosti turističke ponude.

Jedna od karakteristika selektivnih oblika turizma je da su proizvodi turističke ponude prilagođeni manjim skupinama turista, njihovim individualnim potrebama i

¹⁰ Čavlek, N. i suradnici, (2011.) *Turizma-Ekonomske osnove i organizacijski sustav*. Zagreb: Školska knjiga, str. 40.

¹¹ Antunac, I., (1991.) *Selektivne vrste turizma*. Zagreb: Turizam, vol.39, br. 4., str. 115.

¹² Jadrešić, V., (2010.) *Janusovo lice turizma. Od masovnog do selektivno-održivog turizma*. Zagreb: Plejada, str. 171.

¹³ Geić, S., (2011.) *Menadžment selektivnih oblika turizma*. Split: Sveučilište u Splitu, str. 223.

posebnim interesima, od određenih vrste aktivnosti, vrsta atrakcija i destinacija pa do načina putovanja. Tako dolazi do diversifikacije turističke ponude, a turistički proizvodi se razvijaju koristeći komparativne prednosti resursa turističke destinacije¹⁴. Kroz diversifikaciju ponude dolaze do izražaja osobne sklonosti turista i njihova individualnost, pa su takve usluge humanije¹⁵. Turistički proizvodi i usluge postaju kvalitetniji i fleksibilniji, a turističke destinacije se razvijaju prema potražnji profiliranog i kvalitetnog turističkog doživljaja¹⁶. Razvitak selektivnih oblika turizma znatno utječe i na povećanje razine usluga.

Kako moderni turisti češće putuju sami ili u malim grupama, selektivni oblici turizma smatraju se i etičnijima zbog ravnomjernije koncentracije većeg broja turista unutar jedne destinacije. Naime, zbog različitih interesa turista smanjena je njihova prisutnost na pojedinim turističkim lokacijama i atrakcijama, čime se omogućava optimalno korištenje turističkih resursa. Istovremeno se smanjuje pritisak na svakodnevni život lokalnog stanovništva, pa su selektivni oblici turizma odgovorniji prema lokalnoj zajednici.

Pojavom selektivnih oblika turizma razvila se svijest o održivom razvoju turizma koji mora biti usmjeren na povećanu ekološku odgovornost, socijalnu toleranciju i gospodarsku izdašnost¹⁷. Takav razvoj je dugoročan i ima pet osnovnih točaka razvoja: materijalno blagostanje, zaštita prirode i resursa, zadovoljstvo gostiju, kulturna raznolikost i stvaranje subjektivno dobrog osjećaja.

Turističke aktivnosti većinom su vezane uz klimatske uvjete u destinacijama „sunca i mora“ i destinacijama zimskog turizma. Razvojem selektivnih oblika znatno se smanjuje sezonski karakter turizma. Kao primjere možemo navesti kulturni, urbani, festivalski, kongresni, zdravstveni i dr., koji ne ovise o klimatskim uvjetima pa se odvijaju kroz čitavu godinu.

Kod različitih oblika turizma različite su atrakcije koje privlače turiste različitih interesa. Osim kulturne i prirodne baštine, atrakcije mogu biti sportske i avanturističke, tradicionalni gastronomski proizvodi, atmosfera urbanih sredina, povijesne ličnosti i slično. Za pojedine oblike kao što je sportski turizam važan preduvjet je postojanje određene infrastrukture ili objekata.

¹⁴ Luković, T., (2008.) *Selektivni turizma, hir, ili znanstveno istraživačka potreba*. Zagreb: Acta Turistica

¹⁵ Rabotić, B., (2013.) *Selektivni oblici turizma*. Beograd: Visoka turistička škola strukovnih studija, str. 21.

¹⁶ Bartoluci, M., Čavlek, N., (2007.) *Turizam i sport – Razvojni aspekti*. Zagreb: Školska knjiga, str. 51.

¹⁷ Müller, H., (2004.) *Turizam i ekologija*. Zagreb: Masmedia, str. 44.

3. SPORTSKI TURIZAM

Sportski turizam je jedna od najmasovnijih selektivnih oblika turizma, a aktivni oblik odmora predstavlja najbrže rastući segment turističke potražnje. Turizma i sport dva su društveno-ekonomska fenomena, međusobno vrlo povezana. Razvoj turizma i sporta vezan je za pojavu slobodnog vremena, povećanje životnog standarda ljudi te razvoj prometa.

Jedan od glavnih motiva u turizmu je odmor od stresa i svakodnevnog života. Odmor uključuje sve vrste kretanja u prirodi, a vježbanje je postalo važan dio aktivne rekreacije. U razdoblju od 80.-ih do 90.-ih godina 20. st. povećao se broj ljudi koji sudjeluje u sportskim aktivnostima na odmoru zbog brige o vlastitom zdravlju. Sport je postao važan sadržaj turističke ponude, a sportski turizam je doživio značajan razvoj. Sport obuhvaća preko 600 milijuna aktivnih sudionika¹⁸, a veliki dio od tih sportskih aktivnosti provodi se u sklopu turizma. Sve više destinacija sportsku ponudu koristi za promociju svoje destinacije ili kao dopunu osnovne turističke ponude. Zahvaljujući sportu, mnoge destinacije su se razvile u turističke, jer su značajni sportski događaji kao olimpijske igre ili svjetska prvenstva, potaknuli razvoj sportskog turizma. U nekim destinacijama prihodi od sportskog turizma čine 25 % ukupnih prihoda od turizma, a u Australiji i na nekim dijelovima Novog Zelanda, oni su narasli na 55 %¹⁹.

Većina sportskih aktivnosti ovisi o geografskim i sezonskim uvjetima u destinacijama. Stoga turističke destinacije sportskog turizma svoj razvoj temelje na karakterističnim geografskim i klimatskim uvjetima.

Iako su turizam i sport različite djelatnosti, djelovanje sporta i turizma je interaktivno jer je sport postao važan faktor razvoja turizma. Turizam je aktivnost vezana uz putovanje i odmor, a jedan od najčešćih motiva u turizmu su sport i rekreacija. Turizam pokriva sve usluge vezane uz putovanja i boravak u turističkim odredištima. Utječe na razvoj sporta kroz sudjelovanje turista u sportskim aktivnostima te razvoj sportske infrastrukture²⁰.

Sportski pokret je sustav koji se sastoji od sportaša, sportskih klubova i udruga, proizvođača sportske opreme, medija i gledatelja. Sport se zasniva na

¹⁸ Bartoluci, M., Škorić, S., Stranešić, Z., (2016.) *Sports tourism offer in Croatia*. Zagreb: Poslovna izvrsnost, vol. 10, br. 2., str. 9.

¹⁹ UNWTO INTERNATIONAL CONFERENCE ON TOURISM AND SPORTS, (2016.) *Technical note*. Da Nang: UNWTO, str. 2.

²⁰ Bartoluci, M., Škorić, S., (2009.) *Menadžment sportskog i nautičkog turizma*. Karlovac: Veleučilište u Karlovcu, str. 107.

izvođenju različitih vrsta sportskih aktivnosti, tjelesnog vježbanja i provođenju natjecanja koja se vrlo često dešavaju izvan mjesta stalnog boravka pa je povezan sa putovanjima. Sport u svojim mnogobrojnim formama i sa različitim disciplinama, sadržajima i događajima, je marketinško mjesto za razvijanje novih turističkih proizvoda²¹.

Njihova međusobna zavisnost vidljiva je u faktorima koji utječu na razvoj turizma i sporta, u funkcijama koje ih zajedno stvaraju te u ekonomskim učincima.

3.1. Definiranje sportskog turizma

Sportski turizam može se definirati sa stajališta aktivnosti i na osnovu motivacije.

Sa stajališta aktivnosti, Standeven i De Knop sportski turizam definiraju kao „sve oblike aktivnosti i pasivne uključenosti u sportsku aktivnost, sudjelujući u njoj povremeno ili organizirano iz nekomercijalnih ili poslovnih/komercijalnih razloga, koje podrazumijevaju putovanja od mjesta boravka i rada“²². Putovanja povezana sa sportom mogu biti radi odmora ili iz poslovnih razloga, a uključuju aktivne i pasivne sportske aktivnosti učesnika putovanja.

S obzirom na motiv putovanja, za sportski turizma se može reći da je „poseban oblik turizma u kojem prevladavaju sportski motivi za putovanje i boravak u određenim turističkim mjestima i centrima“²³.

Sportski turizma se definira i kao „turizam u kojem je sport glavni motiv putovanja i boravka turista u turističkom odredištu“²⁴.

Prema oblicima sportski turizma možemo podijeliti na:

- natjecateljski sportski turizam;
- ljetni sportsko-rekreacijski turizam;
- zimski sportsko-rekreacijski turizam.

Natjecateljski sportski turizma obuhvaća putovanja zbog sudjelovanja u sportskim natjecanjima koja mogu biti domaća ili međunarodna. Sudionici

²¹ Keller, P., (2001.) *Sport& tourism. Introductory report*. World Conference on sport an Tourism. Sport Activites During the Outbound Holydays. Barcelona: World Tourism Organization, str. 50.

²² Ibid., str. 108.

²³ Vukonić, B., Čavlek, N., (2001.) *Rječnik turizma*. Zagreb: Masmedia, str. 365.

²⁴ Bartoluci, M., Škorić, S., (2009.) *Menadžment sportskog i nautičkog turizma*. Karlovac: Veleučilište u Karlovcu, str. 110.

natjecateljskog sportskog turizma su sportaši, treneri, članovi stručnih timova, te gledatelji sportskih takmičenja.

Sportsko-rekreacijski turizam je oblik turizma koji je usmjeren ka individualnom zadovoljavanju potrebe za kretanjem, aktivnim odmorom, igrom i zabavom, a radi stvaranja navike aktivnog provođenja slobodnog vremena u svrhu očuvanja zdravlja. Razlika između ljetnog i zimskog sportsko-rekreacijskog turizma je u odnosu na mjesto provođenja sportskih aktivnosti karakterističnih za pojedinu sezonu.

Sportski turizam prakticiraju osobe koje:

- aktivno sudjeluju u sportskim događajima, pojedinačno ili kao dio sportskog tima;
- treniraju i odlaze na pripreme za određenu vrstu sporta;
- kao gledatelji ili navijači promatraju sportske događaje;
- posjećuju lokacije i mjesta povezana s poviješću sporta, sportskih događaja ili sportskim legendama;
- rekreativno sudjeluju u sportskim aktivnostima i time utječu na poboljšanje vlastitog zdravlja.

3.2. Kategorije sportskog turizma

U sportske turiste možemo uz aktivne sportaše svrstati osobe koje se rekreativno bave sportom, te gledatelje sportskih događaja i putnike koji posjećuju lokacije vezane uz sportske događaje.

U grupu „tvrdih“ sportskih turista spadaju oni koji aktivno ili pasivno sudjeluju u sportskim natjecanjima i to im je glavni motiv putovanja. Za razliku od njih, „meki“ sportski turisti putuju sa osnovnim ciljem aktivne sportske rekreacije.

U literaturi, se osnovni tipovi sportskog turizma dijele u kategorije na osnovu motivacije za putovanje te na osnovu aktivnosti turista.

Ovisno o motivaciji za putovanje razlikujemo:

- sportski turizam u kojemu je glavni motiv putovanja aktivno ili pasivno sudjelovanje u sportskim aktivnostima;
- „turistički sport“ se odnosi na putovanje u kojem je motiv bavljenja sportom sekundarni, a primarni motiv putovanja je neki drugi.

Sportski turizam, ovisno o aktivnostima turista možemo razvrstati na:

- aktivni s putovanjem isključivo radi sudjelovanja na sportskim takmičenjima;
- turizam sportskih događaja sa primarnim motivom gledanja sportskih događaja;
- nostalgичni sportski turizam radi posjete sportskim atrakcijama (stadioni, sportski muzeji i sl.).

3.3. Faktori razvoja turizma i sporta

Međusobna zavisnost turizma i sporta vidljiva je u faktorima koji utječu na njihov razvoj, a koji se mogu podijeliti na:

- faktore turističke potražnje;
- posredničke faktore;
- faktore turističke ponude.

Navedeni faktori su zajednički za turizam i sport u turizmu. U shemi 1 – Faktori razvoja turizma i sporta, prikazan je pregled faktora razvoja turizma i faktora razvoja sporta u turizmu.

Shema 1. Faktori razvoja turizma i sporta

FAKTORI RAZVOJA TURIZMA	FAKTORI RAZVOJA SPORTA U TURIZMU
<p>I. FAKTORI TURISTIČKE POTRAŽNJE</p> <p>1) Objektivni</p> <ul style="list-style-type: none"> - stanovništvo - urbanizacija - dohodak stanovništva - slobodno vrijeme <p>2) Subjektivni</p> <ul style="list-style-type: none"> - moda - oponašanje - navike - prestiž - vjera - ljubav 	<p>I. FAKTORI POTRAŽNJE SPORTSKO-REKREACIJSKIH USLUGA</p> <ul style="list-style-type: none"> - urbanizacija i industrijalizacija - dohodak stanovništva - slobodno vrijeme - subjektivni faktori (moda, oponašanje, navike, prestiž)
<p>II. POSREDNIČKI FAKTORI</p> <ul style="list-style-type: none"> - turističke agencije - turistička društva i biro 	<p>II. POSREDNIČKI FAKTORI</p> <ul style="list-style-type: none"> - turističko-sportske agencije - sportske organizacije

III. FAKTORI TURISTIČKE PONUDE			III. FAKTORI SPORTSKO-REKREACIJSKE PONUDE
1) Faktori atraktivnosti turističke ponude - prirodni - društveni	2) Komunikacijski faktori - prijevozna sredstva - PTT veze	3) Receptivni faktori - smještajni kapaciteti - ugostiteljski kapaciteti - ostali kapaciteti	- prirodni resursi - sportsko-rekreacijski objekti i sadržaji

Izvor: Bertoluci, M., Čavlek, N., (1998.) *Turizam i sport*. Zagreb: Fakultet za fizičku kulturu Sveučilišta u Zagrebu, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagrebački velesajam, str. 71.

Faktori potražnje turističkih i sportsko-rekreacijskih usluga vrlo su slični. Najznačajniji su urbanizacija i industrijalizacija koji su utjecali na stil života modernog čovjeka, te pojava slobodnog vremena i povećanje prihoda stanovništva i općeg blagostanja.

Sportsko-rekreacijske potrebe su se razvile zbog suvremenog načina rada i života u kojemu se ljudi sve manje kreću, pa je potražnja za sportsko-rekreacijskim uslugama u turizmu drastično porasla.

Turističke i turističko-sportske agencije, turistička društva i sportske organizacije imaju posredničku ulogu u posredovanju između potražnje i ponude u turizmu i u sportskoj rekreaciji.

Prirodni resursi i sportsko-rekreacijski objekti koji su osnovni faktori sportsko-rekreacijske ponude, postaju nadopuna osnovne turističke ponude destinacije.

Iz prikazane usporedbe faktora razvoja, vidljiva je međusobna povezanost turizma i sporta te povezanost njihovog razvoja.

3.4. Funkcije sporta u turizmu

Turizam i sport imaju svoje društvene (humanističke) i ekonomske funkcije koje ih povezuju.

Društvene (humanističke) funkcije turizma, sporta i sportske rekreacije su: zdravstvena, odgojno-obrazovna i socijalno-politička.

Među najvažnije funkcije turizma i sporta spada zdravstvena funkcija. Uključivanje turista u različite sportsko-rekreacijske aktivnosti pozitivno utječe na očuvanje i poboljšanje njihova zdravlja te pridonosi sprečavanju nastanka različitih

vrsta bolesti. Većina sportskih i rekreacijskih aktivnosti odvija se u prirodnom okruženju, pa odlazak u prirodu postaje važan motiv turističkih putovanja.

Osim toga vježbanje i bavljenje sportom pomaže ljudima da se bolje snalaze u izuzetno kompetitivnom društvu te utječe na socijalnu integraciju²⁵. Odgojno-obrazovna funkcija sporta u turizmu se ogleda u savladavanju različitih sportskih aktivnosti kroz učenje pravila, tehnika i dr.

Bavljenje sportom i rekreacijom na putovanjima, omogućava upoznavanje i zbližavanje ljudi različitih naroda, kultura, političkih uvjerenja i socijalnog statusa, pa time sport u turizmu ima socijalno-političku ulogu.

3.5. Ekonomski učinci sporta u turizmu

Sport u turizmu omogućuje stvaranje dodatnih ekonomskih učinaka u turističkim organizacijama ili u poduzećima koja pružaju različite sportsko-rekreacijske usluge. U takve usluge spadaju iznajmljivanje sportski objekata i sportske opreme, organizacija škola i tečajeva za učenje različitih sportova, pripreme sportaša, velike sportske manifestacije i natjecanja te sportsko-zabavne atrakcije.

Izravni ekonomski učinci nastaju kao rezultat prodaje sportsko-rekreacijskih usluga u turističkim ili sportskim organizacijama²⁶. Mjerljivi su, a izražavaju se kao razlika prihoda i troškova realizacije sportsko-rekreacijskih usluga.

Posredne ekonomske učinke teško je izraziti u financijskom obliku, jer se ostvaruju kroz različite oblike turističkog prometa. Stvaraju ih turisti kojima je sport glavni motiv putovanja i boravka u turističkoj destinaciji²⁷. Kako se različita sportska natjecanja, turniri, rekreacijski programi i slično, pretežno organiziraju u predsezoni i posezoni, posredni ekonomski učinci značajno utječu na produženje turističke sezone, povećanje izvanpansionske potrošnje, povećanje raznolikosti i kvalitete turističke ponude i dr.

²⁵ Keller, P., (2001.), *Sport&tourism. Introductory report*. World Conference on sport an Tourism. Sport Activites During the Outbound Holydays. Barcelona: World Tourism Organization, str. 18.

²⁶ Geić, S., (2011.) *Menadžment selektivnih oblika turizma*. Split: Sveučilište u Splitu, str. 277.

²⁷ Bartoluci, M., Škorić, S., (2009.) *Menadžment sportskog i nautičkog turizma*. Karlovac: Veleučilište u Karlovcu, str. 117.

4. SPORTSKI TURIZAM U ISTRI

Istra je najrazvijenija turistička regija u Hrvatskoj. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku RH za 2016. godine u strukturi ostvarenih dolazaka i noćenja, u Istarskoj županiji je ostvareno 29,6 % od ukupnog broja noćenja u Republici Hrvatskoj te 24,1 % dolazaka od ukupnog broja. U tablici 1. prikazani su podaci o ostvarenim dolascima i noćenjima za domaće i strane turiste u RH, a u tablici 2. podaci o ostvarenim dolascima i noćenjima domaćih i stranih turista u Istarskoj županiji.

Tablica 1. Dolasci i noćenja domaćih i stranih turista, Republika Hrvatska

	2016		
	Ukupno	Domaći	Strani
REPUBLIKA HRVATSKA			
UKUPNO			
Dolasci	15.594.157	1.785.625	13.808.532
Noćenja	78.049.852	5.856.500	72.193.352

Izvor: Državni zavod za statistiku, <https://www.dzs.hr/>, 23.11.2017.

Tablica 2. Dolasci i noćenja domaćih i stranih turista, županije, Istra

	2016		
	Ukupno	Domaći	Strani
ISTARSKA			
UKUPNO			
Dolasci	3.763.174	222.421	3.540.753
Noćenja	23.128.233	741.019	22.387.214

Izvor: Državni zavod za statistiku, <https://www.dzs.hr/>, 23.11.2017.

Istra se je razvila, kao i većina destinacija na Mediteranu, u tipičnu destinaciju jednog turističkog proizvoda „sunca i mora“. Uz povoljne klimatske uvjete i činjenicu da se većina godišnjih odmora turista događa u ljetnom periodu, turizam u Istri je sezonskog karaktera.

Prirodni resursi more i razvedena obala, prirodne plaže te očuvana priroda, nude izvanredne uvjete za mnogobrojne sportske aktivnosti na vodi i različite

sportsko-rekreacijske aktivnosti kao što su biciklizam, trčanje, hodanje, tenis, golf, ronjenje, slobodno penjanje, paraglajding i dr, pa se u Istri uz pojedine specifične oblike turizma razvio i sportski turizam.

Prema istraživanju provedenom u ljeto 2014. godine o stavovima i potrošnji turista u Hrvatskoj, a koje je napravio Institut za turizam iz Zagreba, turisti koji posjećuju Istarsku županiju najčešće se bave slijedećim sportsko-rekreacijskim aktivnostima:

- plivanje 99 %
- šetnje u prirodi i pješaćenje 82,5 %
- ronjenje 20,6 %
- sportovi na vodi (jedrenje, jedrenje na dasci, skijanje na vodi) 23,2 %
- vožnja biciklom 45,3 %
- tenis 24,4 %
- avanturistički sportovi 10,9 %
- planinarenje 10,4 %
- golf 9,8 %
- jahanje 6,60 %²⁸.

Iz ovih podataka vidljivo je da se turisti koji posjećuju Istru, osim plivanja i sportova na vodi, bave i drugim sportsko-rekreacijskim aktivnostima koje se mogu provoditi u predsezoni i posezoni.

U Strategiji razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. godine, pustolovni i sportski turizma, golf te cikloturizam svrstani su u značajnije tržišne segmente, a sportski i pustolovni turizam spadaju u brzo rastuću grupu turističkih proizvoda sa rastom od 30% godišnje. Zahvaljujući atraktivnim prirodnim resursima, u Istri postoje izvanredni uvjeti za razvoj različitih vrsta sportskog turizma, a zajedno s ponudom zdravstvenog turizma, eno i gastroturizma, ekoturizma i dr., može se utjecati da smanjenje sezonskog karaktera turizma.

Turistička zajednica Istarske županije naručila je izradu Master plana turizma Istarske županije 2015.-2025., koji sadrži operativne strategije razvoja turističkih proizvoda. Sport i aktivnosti, trebaju biti jedan od turističkih proizvoda koje će imati prioritet razvoja. Sport i aktivnosti ostvarili su oko 3% ukupnog fizičkog prometa u 2014. godini, no još uvijek nisu dovoljno atraktivni i konkurentni u okruženju. Cilj je da se poveća udio ukupnog fizičkog prometa na 5% u 2025. godini, te da se unaprijedi

²⁸ Institut za turizam, (2015.) *TOMAS ljeto 2014. Stavovi i potrošnja turista u Hrvatskoj*. Zagreb: Institut za turizam

kvaliteta tog turističkog proizvoda, razvija turizam cijele godine i to ravnomjerno na području čitave Istre.

U nastojanjima da se proširi turistička ponuda i produlji sezona, u sklopu Istarske razvojne turističke agencije, 2014. godine je osnovan odjel za razvoj cikloturizma i ostalu outdoor ponudu. Glavni cilj je ponuda novih turističkih proizvoda sa nizom usluga i sadržaja: Istra bike za biciklizam, Istra trails za trekking i trčanje, te Istra climbing za sportsko penjanje.

Odjel Istra trails bavi se organizacijom trekking utrka za ljubitelje trčanja ili samo hodanja na urbanim, planinarskim ili neoznačenim stazama. Utrke se održavaju u periodu od jeseni do proljeća. Najveća trail utrka 100 milja Istre trči se u prirodi, većinom izvan uređenih površina. Staza prolazi najljepšim predjelima Istre, održava se u proljeće i privlači veliki broj trkača iz cijelog svijeta. Trkački i turizam pješčenja zadnjih godina značajno utječu na razvoj selektivnih oblika turizma.

Sportskim penjanjem se bavi odjel Istra climbing. Sportsko penjanje u Istri ima dugu povijest. Već krajem 20. stoljeća počela su se uređivati i otvarati sportska penjališta. Službeno ima 25 sportskih penjališta na području čitave Istre. Penjališta su smještena u raznolikim krajolicima, od unutrašnjosti Istre do penjališta uz more i uz rijeke, te osim prirodnih ljepota pruža mogućnost penjanja cijelu godinu.

4.1. Elementi razvoja sportskog turizma u Istri

Na razvoj sportskog turizma u Istri utječu niz elemenata od prirodno-geografskih, postojećih smještajnih kapaciteta te sportsko-rekreacijske ponuda u turizmu koja se mora ciljano razvijati.

4.1.1. Prirodno-geografski elementi

Najvažnija komparativna prednost razvoja turizma Istre je u njezinom povoljnom geografskom položaju. Istarski poluotok smješten na sjevernom dijelu jadranske obale najbliži je dio Mediterana kojemu gravitira veliki dio srednje Europa, koja predstavlja glavno emitivno turističko tržište. Ta blizina je vrlo važna za Istru, jer oko 70 % međunarodnih turista u Hrvatsku dolazi automobilom²⁹.

²⁹ Škorić, S., (2008.) *Sportski turizam i njegovi učinci na turističke destinacije – Primjer Istre*. Zagreb: Acta turistica, vol 20, br. 1., str. 74.

Dobra prometna povezanost i izgrađena prometna infrastruktura (istarski „Y“) uz međunarodnu zračnu luku Pula, omogućuju brzu i laku dostupnost svim destinacijama na području Istre.

Povoljna sredozemna klima sa toplim i suhim ljetima, blagim zimama te klimatski povoljnim proljećima i jesenima, Istru čine idealnom destinacijom za bavljenjem sportsko-rekreacijskim aktivnostima tijekom čitave godine. Najniže temperature u siječnju iznose 5-9°C, a najviše su u kolovozu i iznose 22-25°C. Najniže temperature mora su u ožujku 9.3-11.1°C. U kolovozu su najviše temperature mora koje iznose 23.3-24.1°C.

Dužina obale poluotoka Istra, zajedno s otocima i otočićima, iznosi oko 539 km³⁰. Zapadna obala sa zaljevima i otočićima je razvijenija od istočne. Zbog manje dubine, more se prije zagrije nego na južnom dijelu Jadranskog mora, pa sezona sportova na vodi započinje ranije. Ljetne temperature mora omogućuju razvoj brojnih sportskih aktivnosti na moru u i moru.

Najznačajnija prirodna znamenitost Istarske županije je Nacionalni park Brijuni, a ostale prirodne atrakcije su zaštićeni krajolik Kamenjak, park prirode Učka, park šuma Zlatni rt i zaštićeni krajolik Limski zaljev.

Zahvaljujući prirodnoj osnovi Istra je idealno mjesto za razvoj različite sportske i rekreacijske ponude u turizmu i aktivnog-outdoor turizma, kao što su cikloturizam, trčanje, trekning i trail utrke, te sportsko penjanje-climbing.

4.1.2. Smještajni kapaciteti

Za razvoj turizma neophodna je razvijena infrastruktura, odnosno potrebni smještajni kapaciteti kao osnova za razvoj. Istarska županija je najrazvijenija turistička regija u Hrvatskoj i jedina je županija koja ima više smještajnih kapaciteta u hotelima, turističkim naseljima i kampovima, nego u privatnom smještaju.

Ukupni smještajni kapaciteti u Istarskoj županiji 2014. godine iznosili su 259.817 kreveta. U ukupne smještajne kapacitete ulaze kreveti iz hotela, turističkih naselja, kampova te privatnog smještaja. U tablici 3. prikazani su ukupni smještajni kapaciteti u Istarskoj županiji za 2014. godinu.

³⁰ <http://www.istra-istria.hr/index.php?id=263>, 26.11.2017.

Tablica 3. Ukupni smještajni kapaciteti u Istarskoj županiji

	2014. godina			
	Broj objekata	Broj soba	Broj kreveta	Prosječan broj kreveta
Hoteli	58	13.360	27.840	480
Turistička naselja	36	7.041	21.717	603
Kampovi	35	33.359	102.879	2.939
Privatni smještaj	14.939		107.381	
UKUPNO	15.068		259.817	

Izvor: *Master plan turizma Istarske županije 2015. – 2025.*, str. 39.

Za razvoj sportskog turizma važan je značajan broj smještajnih kapaciteta u hotelima i turističkim naseljima, jer se ti smještajni objekti mogu koristiti u proljetnim, jesenskim i zimskim mjesecima. Stavljanjem hotelskog smještaja u funkciju u što dužem vremenskom periodu, povećala bi se njegova iskorištenost i time utjecalo na smanjenje sezonskog karaktera turizma.

4.1.3. Mjere razvoja sportskog turizma

Prema Master planu Istarske županije za period od 2015. do 2025. godine, za sport i aktivnosti kao turistički proizvod, cilj je povećanja ukupnog fizičkog prometa sa 3% na 5% u 2025. godini³¹. Da bi se ostvarilo planirano, potrebno je provesti niz mjera vezanih uz smještajne kapacitete, turističku infrastrukturu u destinacijama, prometnu infrastrukturu, promociju i prodaju turističkog proizvoda, profesionalni razvoj te organizaciju određenih oblika aktivnosti.

Hotelski smještaj je potrebno prilagoditi sportskim grupama i sportašima, te otvarati male obiteljske hotele na području čitave Istre. Takvi mali hoteli bi trebali biti

³¹ Horwath HTL, (2015.), *Sport i aktivnost. Master plan Istarske županije 2015. – 2025.*, http://www.istra.hr/app/upl_files/Master_Plan_Turizma_Istarske_Zupanije_2015-2025.pdf, 25.11.2017.

prilagođeni specifičnim sportovima, jer rekreativci zahtijevaju objekte sa sadržajima njima prilagođenim.

Turističku infrastrukturu treba razvijati uređenjem profesionalnih sportskih centara za timske i individualne sportove sa svom potrebnom sportskom opremom. Uz to trebaju se urediti rekreacijski centri sa organiziranim sustavom iznajmljivanja potrebne opreme. Za rekreativce koji se bave trčanjem i biciklizmom potrebno je urediti i sustavno označiti staze, te razraditi sustav GPS mapa.

Bez obzira na dobru cestovnu povezanost Istre s emitivnim tržištima, potrebno je poboljšati povezanost Zračne luke Pula.

Mjere razvoja promocije i prodaje odnose se na organizaciju sportskih timova i specijaliziranih agencija koje će se baviti organizacijom sportskih aktivnosti, sportskih grupa, smještaja i svega ostalog vezanog uz sport i sportske aktivnosti.

Vrlo važna mjera za razvoj sportskog turizma, je profesionalni razvoj i izgradnja kapaciteta. Objekti koji nude smještaj sportašima i rekreativcima, moraju imati znanja o njihovim prehrambenim potrebama, te u skladu s time nuditi potrebnu prehranu. Isto tako u rad takvih objekata uključivati specijalizirane kadrove – kineziologe, sa specijalističkim znanjima vezanim za treninge, pripreme, sportske ozljede i dr.

4.2. Sportsko-rekreacijska ponuda

Kako bi dobili uvid u sportsko-rekreacijsku ponudu u turizmu u Istri, prikupili smo podatke o sportsko-rekreacijskim objektima i sadržajima. U sportsko-rekreacijske objekte spadaju građevine namijenjene za tjelesno vježbanje, treninge, natjecanja te sportsku rekreaciju³². U grupu sportskih objekata ubrajamo dvorane, stadione, terene i polivalentne terene za različite vrste sportova, bazene i sl.

Koristili su se podatci sa internetskih stranica turističkih kompanija: Arena Hospitality Group Pula, Maistra Rovinj, Valamar Poreč, Laguna Poreč, Istraturist Umag i Aminess hotels&campsites Novigrad.

³² Vukonić, B., Čavlek, N., (2001.) *Rječnik turizma*. Zagreb: Masmedia, str. 365.

Tablica 4. Sportski objekti u turističkim kompanijama na području Istre

	Arena Hospitality Group	Maistra	Valamar	Laguna	Istraturist	Aminess
Nogometni tereni	8			6		4
Sportske dvorane			1	2		1
Tenis tereni	23	27	18	53	26	19
Golf igralište/vježbalište	1 vježbalište			1 vježbalište		
Atletska staza	2					
Bazeni - unutarnji	3					
Odbojka na pijesku	1	3	4	1	1	1
Polivalentni tereni		7	1		4	
Kuglane				1		
Jahački centar					1	
Streljana za streličarstvo		1		1		

Izvor: *Autorska izrada*

U tablici 4. su prikazani sportski objekti u najznačajnijim istarskim turističkim kompanijama. Vidljivo je da postoji najveći broj teniskih terena, a u skladu s time sve hotelske kuće u svojoj ponudi imaju škole tenisa.

Nogometne terene i igrališta sa pratećim objektima, imaju tri hotelske kompanije (Arena Hospitality Group, Laguna i Aminess), pa ih koriste za organizirane trening, sportske kampove te organiziranje nogometnih turnira i utakmica tijekom cijele godine.

Sportske dvorane su u manjem broju i služe za pripreme sportaša i rekreativaca. Polivalentni tereni za rukomet, odbojku, košarki i mali nogomet omogućuju ponudu priprema sportaša i rekreativaca za različite vrste sportova. Tereni za odbojku na pijesku prisutni su u većini hotela i koriste se većinom u ljetnim mjesecima.

Sportska i sportsko-rekreacijska ponuda hotelskih kompanija je vrlo velika. Osim navedenih mogućnosti priprema sportaša koje su vezane za postojanje sportskih objekata, hotelske kompanije nude veliki izbor sportskih i rekreacijskih

aktivnosti: tenis, stolni tenis, košarku, rukomet, odbojku, nogomet, squash, mali nogomet, badminton, mini golf, fitness dvorane i sadržaje, boćanje, nordijsko hodanje i dr. Važna je ponuda ronilačkih centara uz najam opreme, punjenja boca te održavanje škola ronjenja. Sportovi na vodi od jedrenja, jedrenja na dasci, skijanje na vodi, kajak, kanu i dr. su neizostavni dio ponude.

Kako je cikloturizma u Istri dosta razvijen, tako se u ponudi hotelskih kuća nalazi najam bicikala, servis i spremišta za bicikle, organiziraju se vođene biciklističke ture i dr.

Sportsko-rekreacijska ponuda u turističkim destinacijama Istre je raznovrsna i kvalitetna, te njezin razvoj pridonosi razvoju kvalitete turizma u Istri.

5. CIKLOTURIZAM

Zahvaljujući ugodnoj klimi i konfiguraciji terena, Istra je idealna destinacija za biciklizam tijekom cijele godine. Brojne biciklističke staze koje spajaju obalni dio sa srednjovjekovnim gradićima i selima unutrašnjosti poluotoka s bogatom kulturno-povijesnom baštinom, prolaze karakterističnim istarskim krajolikom sastavljenog od vinograda, maslinika, polja i šuma. Gusta cestovna mreža sa brojnim cestama i putovima pogodna je za sve vrste biciklizma, a biciklističke staze omogućuju vožnju rekreativcima i najzahtjevnijim biciklistima.

Cikloturizam predstavlja jedan od turističkih proizvoda s najvećom perspektivom razvoja, a Istra ima brojne prednosti za njegov razvoj. Strategija razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. godine, cikloturizam prepoznaje kao jedan od bitnih proizvoda za hrvatski turizma s ciljem da Hrvatska postane vodeća mediteranska cikloturistička destinacija. U tu svrhu napravljen je Akcijski plan razvoja cikloturizma u Hrvatskoj s fokusom na uređenju glavnih cikloturističkih ruta i provođenju akcija vezanih uz njihovo opremanje potrebnim sadržajima, a sve u skladu sa zakonskom regulativom Republike Hrvatske i europskim standardima za cikloturizam (EuroVelo).

Pravilnikom o funkcionalnim kategorijama za određivanje mreže biciklističkih ruta (NN 91/2013, 114/2017) određena je osnovna mreža biciklističkih ruta u Republici Hrvatskoj, na način da se ostvari kontinuitet EuroVelo transeuropskih ruta i povezivanje svih dijelova države. EuroVelo je mreža europskih biciklističkih ruta koja se sastoji od 15 cestovnih pravaca međusobno povezanih na području čitave Europe.

Prema Pravilniku, kroz Istru prolazi glavna državna ruta oznake DG4 koja ide od granica Slovenije (Plovanija) prema Umagu i Puli te obalom do Rijeke. Taj dio glavne državne rute je dio europske mreže biciklističkih ruta EuroVelo 8 i EuroVelo 9.

Ruta EuroVelo 8 - Mediteranska ruta, u Hrvatskoj se naziva Jadranska ruta i polazi od granice sa Slovenijom, obalom povezuje Umag, Pulu i Rijeku, te dalje ide do granice sa Crnom Gorom. Ruta EuroVelo 9 – Jantarna ruta dužine 1930 km, započinje u Gdanjsku na Baltiku, a završava u Puli na način da povezuje Umag, Poreč, Rovinj i Pulu. Na slici 1. prikazana je karta Europske mreže biciklističkih ruta EuroVelo.

Slika 1. Europska mreža biciklističkih ruta EuroVelo

Izvor: <http://www.eurovelo.com/en/eurovelos>, 24.11.2017.

Pravilnikom o biciklističkoj infrastrukturi (NN 28/2016) propisuju se osnovna načela planiranja te elementi za projektiranje, izgradnju i održavanje biciklističke infrastrukture, u koju spadaju biciklističke ceste, putovi, staze, trake i biciklističko-pješačke staze.

5.1. Osnovne karakteristike cikloturizma

Putovanje biciklom se karakterizira kao lagani ili spori turizam koji je održiv jer ima minimalan utjecaj na okoliš³³. Glavni motiv putovanja cikloturista je aktivno ili pasivno sudjelovanje u biciklizmu, ali ne i jedini motiv. Često su njihova putovanja vezana uz sudjelovanje u natjecateljskom biciklizmu ili promatranju biciklističkih događaja. Uz vožnju bicikle, cikloturisti žele upoznavati i otkrivati prirodne ljepote,

³³ Rabotić, B., (2013.) *Selektivni oblici turizma*. Beograd: Visoka turistička škola strukovnih studija, str. 92.

atrakcije, kulturno-povijesnu, eno i gastronomsku ponudu uz biciklističke rute, pa cikloturizam predstavlja značajan potencijal za lokalne zajednice.

S obzirom na dužinu trajanja putovanja, razlikujemo tri oblika cikloturizma:

- jednodnevni – najčešći oblik za dnevne izlete,
- odmorišni – oblik u kojemu je biciklizam jedna od aktivnosti za vrijeme odmora,
- aktivni – oblik u kojemu je biciklizam glavni motiv putovanja³⁴.

Cikloturiste možemo podijeliti na dvije osnovne skupine: bicikliste rekreativce i pasionirane bicikliste.

Biciklisti rekreativci su najčešće povremeni cikloturisti i cikloturisti na kratke staze. Bicikla im je sredstvo rekreacije, a biciklisti rekreativci čine veći dio potrošačkog segmenta. Pasionirani biciklisti čine manji dio cikloturističkog segmenta, a u tu skupinu spadaju cikloturisti na duge staze i sportski biciklisti. Njima je vožnja biciklom osnovni oblik provođenja slobodnog vremena.

Tržište cikloturista se može detaljnije podijeliti prema demografskim značajkama određene grupe, učestalosti putovanja, udaljenosti, motivaciji za putovanje te lokaciji. Detaljni prikaz podijele tržišta cikloturista je u tablici 5.

Tablica 5. Tržište cikloturista prema osnovnim varijablama

Segment	Demografske značajke	Učestalost putovanja	Udaljenost	Motivacija	Lokacija
Povremeni cikloturisti	- Mladi - Obitelj s djecom - 50+	Nekoliko puta godišnje	- Kratke staze (30-40 km po danu) - 1-2 sata vožnje	- Zabava i rekreacija - Obiteljsko druženje	- Rute blizu mjesta stanovanja - Zaštićena područja
Cikloturisti koji preferiraju kratke staze	- Zrela dob - Obitelj s djecom	- Tjedne vožnje - Mjesečne vožnje	- 30-40 km po danu	- Zabava i rekreacija - Obiteljsko druženje	- Rute blizu mjesta stanovanja - Organizirana putovanja
Cikloturisti koji preferiraju duge staze	- Zrela dob - Obitelj s odraslom djecom - Samci	- Tjedne vožnje - Mjesečne vožnje	- 65-100 km po danu	- Zabava i rekreacija - Upoznavanje novih staza	- Dobro održavanje rute - Duža organizirana putovanja
Natjecatelji	- Mladi i srednja dob - Grupe ili samci	Redovni treninzi i vožnje	- 100-160 km po danu	- Zabava i rekreacija - Natjecateljski izazovi	- Dobro održavane rute - Duža organizirana putovanja - Izazovne rute

Izvor: *Akcijski plan razvoja cikloturizma*, (2015.) Zagreb: Institut za turizam, str. 26.

³⁴ *Akcijski plan razvoja cikloturizma*, (2015.) Zagreb: Institut za turizma, str. 24.

Procjenjuje se da u Europi postoji oko 60 milijuna aktivnih biciklista različitih dobnih skupina i koji pripadaju skupini srednje i visoko obrazovanih turista³⁵. Oko 50% cikloturista najčešće putuje u paru, oko 30% putuje u skupinama od 3-5 osoba, te 20% putuju sami. Od ukupnog broja oko 60% cikloturista su muškarci, a 40% su žene, a najčešće pripadaju dobnoj skupini od 30 do 50 godina. Prosječna potrošnja cikloturista dnevno iznosi u prosjeku 53 eura dnevno uključivo sa smještajem. Cikloturistima je važna kvaliteta i raspoloživost ugostiteljske i trgovačke ponude.

5.2. Biciklistička infrastruktura u Istri

Da bi se cikloturizam mogao razvijati osnovni uvjet je postojanje odgovarajuće infrastrukture koja obuhvaća nekoliko segmenata.

Najvažniji uvjet je postojanje biciklističkih staza svih vrsta, te specijalizirani smještaj sa kvalitetnom uslugom namijenjenom cikloturistima.

Postojanje biciklističkih staza svih vrsta je prvi i najvažniji uvjet za razvoj cikloturizma u turističkoj destinaciji. Sve staze moraju biti označene unificiranom biciklističkom signalizacijom koja mora sadržavati podatke o stazi:

- naziv, broj i lokaciju staze;
- dužinu;
- visinsku razliku od početka do kraja staze;
- vrstu završne obrade (asfalt ili makadam);
- predviđeno vrijeme vožnje;
- vrsta bicikle za vožnju na označenoj stazi;
- zahtjevnost staze (lagana, srednje zahtjevan, zahtjevana).

Duž označenih staza, pogotovo onih dužih, potrebno je postojanje prometne infrastrukture koja će omogućiti povratak nekim drugim prijevoznim sredstvom. Na označenim stazama, potrebno je postaviti dopunske ploče sa informacijama o smještajnim objektima i biciklističkim servisima duž trase, te urediti odmorišta za bicikliste.

Biciklističke staze moraju biti održavane i uvijek prohodne. Cikloturisti veliku pažnju pridaju sigurnosti vožnje na cestama, pa ukoliko ne postoje izgrađene biciklističke staze odabiru ceste sa slabijim intenzitetom prometa.

³⁵ Ibid, str. 24.

Na području Istre označeno je oko 125 biciklističkih staza, koje su podijeljene u sedam zona:

- ZONA 1 označena je standardiziranim oznakama od 1-99, a obuhvaća područje Savudrija-Umag-Buje-Brtonigla-Grožnjan Oprtalj;
- ZONA 2 označena je oznakama od 101-199 obuhvaća područje: Tar-Poreč-Funtana-Vrsar-Vižinada-Kaštelir-Višnjan-Sv. Lovreč;
- ZONA 3 označena oznakama od 201-299 obuhvaća područje Rovinj- Bale-Kanfana;
- ZONA 4 označena je oznakama od 301-399, a obuhvaća područje Vodnjan-Fažana-Pula-Medulin-Ližnjan-Šišan-Marčana;
- ZONA 5 označena je standardiziranim oznakama od 401-499 obuhvaća područje Labin-Raša-Nedešćina-Kršan;
- ZONA 6 označena oznakama od 501-599 obuhvaća područje Buzet-Lanišće-Lupoglav;
- ZONA 7 označena oznakama od 601-699 obuhvaća područje Pazin-Motovun-Karojba-Tinjan-Sv. Petar u šumi-Žminj- Barban-Gračišće-Piće-Cerovlje-Svetvičenat.

Mreža označenih biciklističkih staza u Istri obuhvaća oko 3630 km staza svih vrsta. Standardizirane oznake staza uz osnovne podatke, bojom i linijom opisuju razinu težine biciklističke staze. Tehnički zahtjevne staze, označene crvenom bojom, imaju zahtjevnu podlogu, puno uspona i spustova, veće duljine i namijenjene su iskusnijim biciklistima. Staze umjerene težine i duljine (označene žutom bojom) namijenjene su aktivnijim rekreativcima ali mogu sadržavati zahtjeve ili opasne dionice. Zelenom bojom su označene kraće i laganije staze namijenjene lakšoj vožnji po ravnoj i laganoj podlozi, za manje spremne rekreativce i obitelji. Staze sa oznakom *Family&Recreation* prilagođene su obiteljima i djeci, nemaju strmih uspona i spustova, kružne su sa početkom i završetkom ispred turističkih naselja, hotela ili kampova.

Za sve označene staze, na web stranici <http://www.istria-bike.com/hr/staze>, mogu se preuzeti GPS podaci kako bi se korisnicima osigurala ugodna i sigurna vožnja biciklističkim stazama.

Izgrađenih biciklističkih staza prema Pravilniku o biciklističkoj infrastrukturi (NN 28/2016) u Istri nema dovoljno. Javno poduzeće „Hrvatske ceste“ kao nositelj izgradnje nacionalne mreže biciklističkih ruta, rekonstrukcijom državne ceste D75

Plovanija-Pula na nekoliko dionica, izgradilo je dvosmjernu biciklističku stazu širine 2,00-2,50 m u skladu s Pravilnikom.

Najznačajnija biciklistička staza u Istri je Parenzana koja prolazi napuštenom trasom uskotračne pruge kroz živopisne krajolike i gradiće. Na trasi dužine 78 km od Plovanije do Poreča, uz redovno održavanje, uređuju se odmorišta sa dodatnom opremom: servisne stanice sa pumpom i alatom za popravak bicikla, stolovi sa klupama, ležaljke za odmor, stalci za bicikle, informativne ploče i dr. Parenzana povezuje Italiju, Sloveniju i Hrvatsku te sadržajima koje nudi utječe na razvoj cikloturizma i turizma u područjima kojima prolazi.

Drugi važan segment biciklističke infrastrukture su specijalizirani smještaj sa kvalitetnom uslugom. Cikloturisti prilikom odabira smještaja traže objekte prilagođene njihovim potrebama, koji zadovoljavaju tzv. „*bike&bed*“ standardima. Takvi standardi obuhvaćaju:

- mogućnost prihvata cikloturista samo jednu noć
- sigurna spremišta za bicikle
- mogućnost pranja i sušenja odjeće i opreme
- ponuda raznovrsnog i energetski bogatog doručka, ručka i večere ili mogućnost korištenja kuhinje
- dostupnost kvalitetnih karata s označenim biciklističkim rutama
- info podaci s informacijama o uslugama za bicikliste (servisi, trgovine biciklističke opreme i sl.)
- korištenje alata za jednostavnije popravke
- mogućnost pranja bicikla
- raspoloživost informacija o javnom prijevozu (željeznica, trajekti).

U Istri je prepoznata važnost cikloturizma kao jednog od selektivnih oblika turizma, koji utječe na produženje turističke sezone tijekom cijele godine. Tako su hotelske kuće uvele takve standarde u svoje hotele, pa u Istri postoji 13 bike hotela koji su prilagođeni za prihvata turista s biciklima te profesionalnih biciklista i biciklističkih klubova koji održavaju treninge i pripreme.

U bike hotelima se pružaju dodatne usluge: najam više klase MTB bicikala, najam električnih bicikla, punionice e-bicikla, mogućnost angažiranja profesionalnih bike vodiča i organiziranje vođenih biciklističkih tura, najam GPS uređaja, masaže, fitness i dr.

Osim hotela smještaj se pruža u bike & bed apartmanima i kućama za odmore u boutique bike hotelima.

Na području Istre smještaj cikloturistima pruža 71 bike & bed apartmana i kuća za odmor, sa kvalitetnom uslugom uz mogućnost konzumiranja domaće hrane i vina, domaćinskim ugođajem i autentičnim turističkim doživljajem.

Dvanaest boutique bike hotela privlače klijente koji žele zadovoljiti svoje individualne potrebe uz višu razinu usluge i udobnost u malim obiteljskim hotelima.

5.3. Razvoj cikloturističke ponude

U Istri je prepoznat značaj cikloturizma u razvoju selektivnih oblika turizma. Stoga je u sklopu Istarske razvojne turističke agencije osnovan odjel Istra bike&outdoor koji radi na povezivanju svih subjekata u turizmu Istre s ciljem stvaranja konkurentne turističke ponude na europskom tržištu. Osim Turističke zajednice Istarske županije i lokalnih turističkih zajednica, rad odjela podržavaju hotelske kuće Arena Hospitality Group, Maistra, Valamar, Laguna, Istraturist i Aminess.

Istra bike&outdoor sudjeluje u nizu segmenata koji su sastavni dio cikloturizma, kao i u provođenju niza programa i manifestacija te pružanju informacija i usluga. Osim najvažnijih aktivnosti vezanih uz biciklističke staze, odjel radi na provođenju projekta Istra Bike&Bed, tj. razvoju sustava smještajnih objekata specijaliziranih za prihvata cikloturista sa pratećim ugostiteljskim i servisnim sadržajima.

S ciljem prezentacije i promoviranja Istre kao bike destinacije te podizanja razine usluga koje se nude cikloturistima, na web stranici <http://www.istria-bike.com> su dostupne brošure i katalozi, interaktivna karta sa podacima o stazama, manifestacijama i smještajem te Open street map (sustav besplatnih, javno dostupnih karata).

Važan segment u razvoju cikloturizma su međunarodne i nacionalne biciklističke utrke u različitim kategorijama, MTB utrke, rekreativne biciklijade i sl. Na internetskim stranicama Istra bike&outdoor je kalendar događanja svih biciklističkih manifestacija kroz cijelu godinu od veljače do kraja listopada. Najznačajnija biciklistička manifestacija u Istri su etape profesionalne biciklističke utrke Tour of Croatia. Utrka je sportsko-turistički događaj koji se odvija u turističkoj predsezoni sa

značajnom promidžbenom ulogom u privlačenju cikloturista a i ostalih turista, jer se utrka putem TV prenosi na svim kontinentima.

Da bi cikloturizam postao kvalitetniji potrebno je izgraditi više, od prometnica odvojenih biciklističkih staza i putova zbog povećanja sigurnosti biciklista. Na području Istre je razgranata mreža označenih biciklističkih staza na postojećim prometnicama i putovima. Cikloturisti odabiru ceste sigurne za vožnju, pa je potrebno označiti rute koje se isključivo sastoje od trasa na prometnicama malog intenziteta prometa.

Istra razvija svoju gastronomsku ponudu i ponudu vina te ima značajnu kulturno-povijesnu baštinu. Zato bi biciklističke rute, pogotovu u unutrašnjosti bilo dobro povezati sa ostalom turističkom ponudom i tematizirati ih u npr. gastro rutu, vinsku rutu, rutu maslinovog ulja, rutu povijesnih kaštela, ruta istarskih fresaka i dr.

U većim turističkim središtima treba izgraditi biciklističke staze zbog poboljšanja uvjeta za korištenje bicikala. Time bi se jačala svijest o biciklu kao ekološki i zdravstveno najprihvatljivijem prijevoznom sredstvu a istodobno smanjile prometne gužve i povećala kvaliteta turističkog doživljaja u destinaciji.

Paralelno s izgradnjom biciklističkih staza u turističkim središtima treba razvijati „*Bike share*“ sustav iznajmljivanja bicikla putem terminala, mobilnih aplikacija ili kartica.

Razvoj biciklističke infrastrukture uključuje izgradnju bike parkova i kampova. Bike parkovi su zabavno-sportski parkovi sa stazama, poligonima, skakaonicama, rampama. Pružaju mogućnost bavljenja MTB sportom, treninzima, MTB školama, organizacijom bike festivala, utrka, nacionalnih i međunarodnih natjecanja. Bike parkove moguće je urediti u turističkim središtima ali i u unutrašnjosti Istre.

Bike kampovi se kao i parkovi, mogu locirati uz obalu radi pristupa moru uz boravak u prirodi. Njihovo uređenje u unutrašnjosti Istre može se kombinirati s ostalim smještajnim objektima. Bike kampovi organiziraju programe za edukaciju rekreativnih i profesionalnih MTB biciklista sa stručnim vodstvom na posebno uređenim stazama i poligonima.

U bike parkovima i kampovima pruža se mogućnost organiziranja bike festivala s ciljem promocije cjelokupne ponude za cikloturiste i bicikliste u Istri, organizacije različitih događanja, tematskih radionica, vođenih tura i dr.

ZAKLJUČAK

Sportski turizam, a posebno cikloturizam vrlo su značajni za razvoj selektivnih oblika turizma u Istri. Sport i rekreacija kao aktivni oblik odmora predstavljaju značajan segment turističke potražnje pa se je sportski turizam svrstao u grupu brzo rastućih turističkih proizvoda. Turistička zajednica Istarske županije i lokalne turističke zajednice i hotelske kuće, prepoznale su važnost sportskog turizma i svoje aktivnosti su usmjerile na pozicioniranje Istre kao destinacije sporta i sportskih aktivnosti.

Na razvoj sportskog turizma su utjecala povoljna prirodno-geografska obilježja Istre, postojanje značajnog broja smještajnih kapaciteta u hotelima i turističkim naseljima te raznovrsna i kvalitetna sportsko-rekreacijska ponuda u turističkim destinacijama. Uz organizaciju različitih oblika sportskih aktivnosti i natjecanja izvan glavne turističke sezone, sportski turizam omogućava korištenje smještajnih kapaciteta tijekom cijele godine pa time utječe na produženje turističke sezone.

U Istri je prepoznata važnost cikloturizma kao cjelogodišnje turističke aktivnosti, te se treba staviti naglasak na prezentaciju i promociju Istre kao bike destinacije uz podizanje razine usluga. Zahvaljujući označenim biciklističkim rutama te daljnjim razvojem biciklističke infrastrukture može se ostvariti spoj sa ostalom turističkom ponudom što će doprinijeti uravnoteženom razvoju svih područja Istre.

LITERATURA I IZVORI:

KNJIGE:

Batoluci M., Čavlek N., (2007.) *Turizam i sport - razvojni aspekti*. Zagreb: Školska knjiga

Batoluci M., Čavlek N., (1998.) *Turizam i sport*. Zagreb: Fakultet za fizičku kulturu Sveučilišta u Zagrebu, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagrebački velesajam

Batoluci M. i suradnici, (2004.) *Menadžment u sportu i turizmu*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Kineziološki fakultet, Ekonomski fakultet

Batoluci M., Škorić S., (2009.) *Menadžment sportskog i nautičkog turizma*. Karlovac: Sveučilište u Karlovcu

Čavlek, N. i suradnici, (2011.) *Turizam - Ekonomske osnove i organizacijski sustav*. Zagreb: Školska knjiga

Geić, S., (2011.) *Menadžment selektivnih oblika turizma*. Split: Sveučilište u Splitu

Jadrešić, V., (2010.) *Janusovo lice turizma. Od masovnog do selektivno-održivog turizma*. Zagreb: Plejada

Jelinčić, D. A., (2009.) *Abeceda kulturnog turizma*. Zagreb: Meandarmedia

Keller P., (2001.) *Sport & tourism. Introductory report*. Barcelona: World Tourism Organization

Müller, H., (2004.) *Turizam i ekologija*. Zagreb: Masmedia

Pirjavec, B., Kesar, O., (2002.) *Počela turizma*. Zagreb: Mikrorad

Rabotić, B., (2013.) *Selektivni oblici turizma*. Beograd: Visoka turistička škola strukovnih studija

Vukonić, B., Čavlek, N., (2001.) *Rječnik turizma*. Zagreb: Masmedia

ČLANCI:

Antunac, I., (1991.) „*Selektivne vrste turizma*“. Zagreb: Turizam, vol. 39, br. 4, str. 113-117.

Batoluci, M., Škorić, S., Stranešić, Z., (2016.) „*Sports tourism offer in Croatia*“. Zagreb: Poslovna izvrsnost, vol. 10, br. 2, str. 9-25., <http://hrcaak.srce.hr/170723>, 20.11.2017.

Luković, T., (2008.) „*Selektivni turizma, hir, ili znanstveno istraživačka potreba*“. Zagreb: Acta Turistica, <http://hrcak.srce.hr/search/?q=selektivni+turizam>, 24.05.2015.

Škorić, S., (2008.) „*Sportski turizam i njegovi učinci na turističke destinacije – Primjer Istre*“. Zagreb: Acta turistica, vol 20, br 1., str. 74., <http://hrcak.srce.hr/76249>, 20.11.2017.

OSTALI IZVORI:

Akcijski plan razvoja cikloturizma, (2015.) Zagreb: Institut za turizam, http://www.mint.hr/UserDocsImages/151014_AP_ciklotuirizam.pdf , 16.11.2017.

Aminess. <https://www.aminess.com/>, 24.11.2017.

Arenaturist. <https://www.arenaturist.com/hr>, 24.11.2017.

Bartoluci, M., Škorić, S., Šindilj, M., (2013.) „*Modeli organizacije i kvaliteta sportsko-rekreacijskog turizma u Istri*“. http://www.hrks.hr/skole/22_ljetna_skola/86-92-Bartoluci.pdf, 20.10.2017.

Državni zavod za statistiku, <https://www.dzs.hr/>, 23.11.2017.

EuroVelo. <http://www.eurovelo.com/en/eurovelos>, 24.11.2017.

Istarska županija. Zemljopisni podaci. <http://www.istra-istria.hr/index.php?id=263>, 26.11.2017.

Istarska razvojna turistička agencija. <http://www.irta.hr/hr/> 06.12.2017.

Istria bike. <http://www.istria-bike.com>, 20.12.2017.

Istria climbing. <http://www.istria-climbing.com/hr/climbing/>, 20.12.2017.

Istria trails. <http://www.istria-trails.com/>, 20.12.2017.

Istraturist Umag. <https://www.istraturist.com/hr>, 24.11.2017.

Maistra. <https://www.maistra.com/hr/>, 24.11.2017.

Master plan Istarske županije 2015. – 2025. (2015.) Poreč: Turistička zajednica Istarske županije,

http://www.istra.hr/app/upl_files/Master_Plan_Turizma_Istarske_Zupanije_2015-2025.pdf, 25.11.2017.

Projekt Parenzana – biciklistički put. <http://www.parenzana.net/naslovna/5770> , 02.01.2018.

Prijedlog strategije razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. godine. (2013.) Zagreb: Vlada Republike Hrvatske, <http://www.mint.hr/UserDocsImages/Strategija-turizam-2020-editfinal.pdf> , 17.02.2017.

TOMAS ljeta 2014. Stavovi i potrošnja turista u Hrvatskoj. (2015.) Zagreb: Institut za turizam, [file:///C:/Users/MS/Downloads/Natjecaj_video_zagora_1%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/MS/Downloads/Natjecaj_video_zagora_1%20(1).pdf), 29.11.2017.

UNWTO INTERNATIONAL CONFERENCE ON TOURISM AND SPORTS. *Technical note* (2016.) Da Nang: UNWTO, http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/pdf/technical_note_8.pdf, 18.11.2017.

UNWTO Tourism Highlights 2017 Edition. <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284419029>, 01.11.2017.

Valamar. <https://www.valamar.com/hr/>, 24.11.2017.

POPIS TABLICA, SHEMA I SLIKA:

Tablica 1.: Dolasci i noćenja domaćih i stranih turista, Republika Hrvatska	14
Tablica 2.: Dolasci i noćenja domaćih i stranih turista, Istraska županija	14
Tablica 3.: Ukupni smještajni kapaciteti u Istarskoj županiji	18
Tablica 4.: Sportski objekti u turističkim kompanijama u Istarskoj županiji	20
Tablica 5.: Tržište cikloturista prema osnovnim varijablama.....	24
Shema 1.: Faktori razvoja turizma i sporta	11
Slika 1.: Europska mreža biciklističkih ruta EuroVelo	23

SAŽETAK

Selektivni oblici turizma razvili su se kao alternativa masovnom turizmu ali i zbog promjene interesa turista te promjena u ponudi turističkih proizvoda i usluga s glavnim ciljem zadovoljavanja potreba i individualnih želja turista. Sportski turizam je turizam u kojem su sport i sportske aktivnosti glavni motiv putovanja i boravka turista u turističkom odredištu, a predstavlja najbrže rastući segment turističke potražnje. Istra se zahvaljujući svojim prirodno-geografskim obilježjima razvija u destinaciju sportskog turizma i sportskih aktivnosti, koji utječu na produženje turističke sezone i smanjenje sezonskog karaktera turizma. Prepoznata je važnost cikloturizma na produženje turističke sezone tijekom cijele godine te se treba nastaviti razvoj biciklističke infrastrukture kako bi Istra postala prepoznatljiva cikloturistička destinacija na europskom tržištu.

Ključne riječi: selektivni oblici turizma, sportski turizam, sezonski karakter turizma, cikloturizam

ABSTRACT

Selective forms of tourism have developed as an alternative to mass tourism but also due to the changing interests of tourists and changes in the supply of tourism products and services with main aim of meeting the needs and individual wishes of tourists. Sport tourism is tourism in which sport activities are the main motive for traveling and staying in a tourist destination. In addition sport tourism is the fastest growing segment of tourist demand. Thanks to its natural geographic features, Istria is being developed into destination of sport tourism and sporting activities, which influence the extension for the tourist season and the reduction of the seasonal nature of tourism. The importance of cyclo tourism for the infrastructure has to be continued so that Istria becomes a recognizable cyclo touristic destination on the European market.

Key words: selective forms of tourism, sport tourism, seasonal character of tourism, cyclo tourism